

La botiga de la cooperativa de Baix a mar.¹

Gabriel Comes Nolla.

I- INTRODUCCIÓ

Una cooperativa (de producció, d'habitatges, de consum, etc.) la formen un conjunt de persones que s'associen per satisfer les seves necessitats (socials, culturals i econòmiques) mitjançant aportacions voluntàries de capital. Els cooperativistes formen i lideren una empresa de propietat col·lectiva i de gestió democràtica. No hi ha socis capitalistes i, per tant, tots tenen els mateixos drets i deures. Els excedents es distribueixen de manera justa (en proporció a la contribució de cadascú) entre tots els membres de la cooperativa.

El moviment cooperativista va néixer en el marc de la Revolució Industrial durant el segle XIX i es fonamenta en un conjunt de valors universals, tals com: l'autoajuda, l'autoresponsabilitat, la igualtat, l'equitat, la solidaritat, l'honestedat, la transparència i la responsabilitat social.

La primera cooperativa que es va fundar al món i que va distribuir els seus excedents entre els socis la varen formar 28 persones l'any 1844 a Rochdale (Gran Bretanya). Les cooperatives s'estengueren ràpidament per tot Europa. A Catalunya es cita la cooperativa *L'Obrera Mataronesa* l'any 1864, com una de les més antigues. Era una cooperativa de producció de filats i teixits.

En la modalitat de cooperativa de consum, possiblement, sigui *L'Econòmica Palafrugellenca*, fundada l'any 1865, amb 78 famílies associades, la més antiga.

¹ Agrair la cessió desinteressada de les excel·lents fotografies per part de l'Alba Figuerola i el Xavier Francesch "Cues" i de les postals de la família Huguet-Ortega, dels llibres de l'entitat per part d'Ernesto Rovira, membre de la Junta, així com de les informacions dels que van ser treballadors de la botiga de la Cooperativa: Georgina Casasús, Mª Josepa Masana, Dolors Figuerola, Jaume Llorach, Lola Rovira i Pepita Rovira.

A Torredembarra, no trigà molt ha arribar aquest corrent cooperativista i es fundà a Baix a Mar, gràcies a l'empenta d'una trentena de famílies, una cooperativa de consum l'any 1895 amb el nom de *Cooperativa La Marítima*. Al llarg del temps va adoptar diferents noms: *Sociedad Cooperativa de Torredembarra*; *Sociedad Cooperativa del Barrio Marítimo de Torredembarra*; *Cooperativa La Marítima*; *Cooperativa del Mar de la Confraria de Pescadors*². Actualment el seu nom oficial és "*Cooperativa La Marítima S.C.C.L.*", tot i que sempre se l'ha conegut amb el nom de *Cooperativa*, o millor dit "*Cumpartiva*", que és tal com la pronuncien la seva gent.

Posteriorment, es crearen a Torredembarra altres cooperatives: la "*Sociedad Cooperativa Torredembarra (1896)*" i la "*Cooperativa Popular La Veritable (1934)*"³. Però la primera cooperativa que es va fundar a Torredembarra va ser la *Cooperativa Marítima* de Baix a Mar.

Detall del frontispici de la façana de la "Cooperativa".

Baix a Mar, en aquella època, era un nucli de la població de Torredembarra, allunyat del centre del poble. Els seus habitants es dedicaven majoritàriament a la pesca. Aquests dos fets comportaven per una banda que la majoria d'aliments que la població de Baix a Mar necessitava i els

²SUÑÉ, J. (2005): Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004). Patronat Municipal de Cultura. Torredembarra.

³El llibre de Suñé "Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004)" és un excel·lent i força aprofundit estudi de la Cooperativa de Baix a Mar i de la resta de cooperatives que es varen fundar a Torredembarra.

ormeigs i altres materials que els pescadors precisaven calia buscar-los fora. A Baix a Mar, no hi havia cap botiga de queviures en aquella època. Per altra banda, l'economia dels pescadors era molt precària: molts dies i fins i tot setmanes podien estar sense sortir a pescar pel mal temps. La situació s'agreujava pel fet de no tenir port i, per tant, haver de varar i treure les barques a la platja, cosa impossible només que fes una mica de mala mar o la platja estigués en molt mal estat. També podien estar dies sense anar a pescar encara que fes bon temps per la manca de vent necessari per poder inflar les veles. A l'hivern, sobretot, tenien captures molt irregulars, amb poquíssima pesca. Altres èpoques de l'any el preu del peix podia ser molt barat. La *Cooperativa* els proporcionava un patrimoni, el material i els queviures imprescindibles que necessitaven a un bon preu; un repartiment de beneficis, si n'hi havia; i el que també és molt important: els socis podien anar a fiar quan no els arribava la setmanada.

Cal afegir que la fundació de la Cooperativa, a més dels beneficis econòmics que va reportar la botiga per als seus associats, va crear llocs de treball fixos i es va convertir en un agent de transformació econòmica del Barri, sense oblidar la promoció social i cultural que va propiciar.

Amb aquests beneficis, s'entén l'entusiasme que va provocar a la població de Baix a Mar la fundació d'una cooperativa. Una cooperativa que, el seu edifici central, per la majestuositat i bellesa de la seva construcció, tal com es pot comprovar en les fotografies que segueixen, va ser un orgull per a tots els vilatans de Torredembarra i, en especial, per als del Barri Marítim.

Edifici central de la Cooperativa l'any de la inauguració de l'edifici de la Cooperativa (1895 es va fundar l'entitat i l'edifici es va construir cap el 1905). Foto cedida per M. Antonietta Casasús.

L'edifici central de la Cooperativa, l'any 1923. Postal cedida per família Huguet-Ortega.

Plaça Antoni Roig amb l'edifici de la Cooperativa, l'any 1928. Postal cedida per família Huguet-Ortega.

Un díptic commemoratiu per celebrar el centenari de l'entitat (veure annex) explica breument com va ser l'inici de la Cooperativa: “... en un temps ja llunyà i amb total carència de recursos, uns quants agosarats pescadors, pagesos i boters van fundar la societat per tal d'obtenir beneficis en la compra i venda dels articles més necessaris per a llur consum”. També gràcies al peu de la fotografia que apareix en el díptic podem saber i identificar alguns dels socis fundadors.

I per un vell reglament, possiblement de l'any 1934, de la Cooperativa (veure annex) coneixem quin era llavors el seu objecte: “*Su objeto será el de suministrar a los asociados toda clase de víveres, comestibles o cualquier otro género que en beneficio de aquellos resulte*”.

Els inicis humils de la Cooperativa van donar pas a una ràpida expansió, segons Suñé⁴, l'any 1900, l'entitat presidida per Josep Roig Reverté, ja comptava amb 83 famílies associades. La potència de la Cooperativa va anar en augment en anys posteriors, no sense haver de superar èpoques de dificultats internes, gaudint d'un important patrimoni i beneficiant els socis en aspectes econòmics, educatius... i realitzant obres socials i culturals.

En èpoques d'esplendor, la Cooperativa es va permetre el luxe de realitzar una extensa obra social. Segons Emili Mercadé⁵, davant l'escassetat d'habitatges a Baix a Mar, l'entitat va finançar tres cases al carrer Tamarit, que correspongueren a Rafel Figuerola “Falet de l'Anyero”, Joan Valls “Quaderna” i Teresa Solé Casasús. Les cases en qüestió, que foren sortejades entre els socis sol·licitants, costaren 6.000 pessetes que els propietaris van anar retornant a la Cooperativa en quotes anuals. Corria l'any 1925. I més endavant, a principis dels anys 30, també finançà dues barques que va sortejar a preu de cost: “L'Ernestina” que li tocà a l'Ernest Rovira i la “Matilde” a l'Amadeu Bairaguet. Destacar també que la Cooperativa, en èpoques de penúries, havia fiat no només pel consum de vida, sinó també per la indústria, i que havia arribat en algun moment de punta a tenir deixades 60.000 pessetes. També, s'havia arribat a pagar (abans del 1944) a tots els pescadors que havien complert els 65 anys i a les vídues de pescadors d'aquesta mateixa edat, fins a 40 pessetes mensuals.⁶

El 1933 es va acordar fusionar l'antiga *Unió Industrial de Pesca* amb la *Secció Mútua de Socors de la Cooperativa*, la qual cosa comportà que el patrimoni de la *Unió* passés a ser propietat de la *Cooperativa*. Amb aquesta operació, el patrimoni de la *Cooperativa* es veié incrementat. En aquest sentit cal destacar la incorporació del “Pes”, local per subhastar el peix ubicat al passeig de Colom i inaugurat l'any 1929. Avui en dia, encara es conserva l'edifici i alberga una petita biblioteca municipal.

⁴SUÑÉ, J. (2005): Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004), pàg. 37.

⁵Mercadé, E. "Les botigues de Mar" "Butlletí Municipal". N° 22. 1990/91. Torredembarra.

⁶Gavaldà, A. (2013): El primer franquisme sindical a Tarragona i comarca. Arola Edicions. Tarragona.

I fins 1936, cada any, des de l'inici de la posada en marxa de la Cooperativa, no va deixar d'augmentar el seu nombre de socis, arribant a la xifra de 255. A més es va aconseguir un volum de vendes de 360.936,90 pessetes, tot un rècord dins tota la Federació de Cooperatives tarragonines⁷.

Passada la Guerra, per poder-se salvar, la Cooperativa es va vincular a la Confraria de Pescadors i va passar a denominar-se “Cooperativa del Mar de la Confraria de Pescadors”, corria l'any 1944.

A l'any 1983, Oleguer Solé amb el recolzament d'una colla de socis de l'entitat van iniciar les gestions perquè la Cooperativa tornés a ser una societat sobirana, independent. El procés no va ser fàcil, però al cap de 4 anys d'haver-se iniciat, es va aconseguir l'objectiu, i l'abril de l'any 1987, es va celebrar una assemblea de socis i va resultar elegit com a President de la Junta Rectora, Oleguer Solé. A l'octubre del mateix any, es varen aprovar els nous estatuts.⁸

La situació actual de la Cooperativa de forma resumida és la següent:

- a) La societat està regida actualment pels estatuts de l'any 2006 aprovats per adaptar-se a la Llei 18/2002, sent el seu objecte “el consum directe dels socis i la gestió dels seus béns”.
- b) La Junta actual, en espera que altres socis vulguin agafar el relleu, segons varen manifestar en l'última assemblea (la del 2020), està formada per:
 - Presidenta: Rosina Boronat Guasch
 - Secretari: Ernesto Rovira Gual
 - Tresorer: Anton Valls González
 - Vocals: Robert Pons Solé, Antonieta Casasús Jané, Rafel Figuerola Aloi, J. A. Rico González, Daniel Morros Lozano, Mª Dolors Figuerola Fortuny.
- c) La Cooperativa la formen actualment 144 socis.
- d) El balanç d'explotació del 2018 resulta negatiu, amb uns ingressos (tots ells són els referits al lloguer de les seves propietats) de 9.843,06 euros i unes despeses de 13.310,53 euros, i per tant, amb un dèficit de 3.467 euros.
- e) La Cooperativa segueix comptant amb un ampli patrimoni, però força deteriorat:

⁷SUÑÉ, J. (2005): Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004), pàg.41.

⁸SUÑÉ, J. (2005): Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004).

Façana i vista parcial de l'interior del cafè "La Ola Marina" del primer pis de l'edifici històric. Foto G. Comes, 2018.

• L'edifici històric de l'entitat.

- Amb la botiga de la planta baixa llogada actualment a una empresa privada (Spar) que va haver de realitzar obres per assegurar l'estat de l'espai i adequar-lo a les funcions d'un supermercat.
- Amb el forn de pa també a la planta baixa, tancat i amb molt mal estat degut a un incendi que va patir, tot deixant-lo inservible, estant en mans judicials qui s'ha de fer càrrec de les despeses dels danys.

Portes tancades: la de l'esquerra donava accés al cafè del primer pis, al "Café". La de la dreta, tapiada, correspon a la del forn de pa. Foto G. Comes, 2020.

- Amb un cafè al primer pis, on es realitzaven antigament les reunions de la Junta, era un local d'entreteniment i, d'acord amb els principis cooperativistes, desenvolupava també una funció cultural i social: es feien concerts per la Festa Major, disposava d'un telèfon per a qualsevol emergència, d'una nodrida biblioteca per als socis (conservada i en funcionament fins el 1936) amb llibres i novel·les d'autors universals i d'una pianola on es podien escoltar, previ pagament de 10 cèntims, diverses seleccions d'òperes de renom ("Rigoletto", "Guillem Tell", "Cavalleria Rusticana"...) i altres tipus de música com tangos ("Nostalgia", "Adiós muchachos"... i música lleugera de l'època.⁹

Actualment, el cafè i l'habitatge que l'inquilí es construï posteriorment a la mateixa planta, es troben deshabitats i en mal estat de conservació al deixar la llogatera Maria del Carme Rovira, el 2018, el cafè-musical conegut per "La Ola Marina" que regentava.

•Unes escoles unitàries.

La Cooperativa, l'any 1932, va construir uns locals al primer pis de l'edifici central, al darrere del Cafè, amb l'accés al carrer Joaquim Costa, per a la ubicació de les escoles unitàries del Barri Marítim, una de nens i una de nenes. Aquest projecte el va desenvolupar sense cap ajuda ni municipal ni estatal.¹⁰

Actualment, les dues escoles estan molt deteriorades, tant les aules, com les "cases-habitació" dels mestres, així com les portes i escales d'accés. En una de les aules actualment es celebra alguna reunió de Junta de l'entitat.

Façana de les escoles unitàries al carrer Joaquim Costa i vista parcial d'una de les aules (escola unitària de nenes). Foto G. Comes. 2019.

¹⁰COMES, G. (2004): "Les escoles nacionals unitàries de nens i nenes del Barri Marítim de Torredembarra". Recull de Treballs-7. Torredembarra. Centre d'Estudis Sinibald de Mas, pàg. 40-66.

Entrada a l'habitatge (primer pis) de l'edifici del carrer Verge del Carme. Actualment, està tapiada la porta d'accés al local de la planta baixa, el que corresponia al llogat pel "Xaloquell". A la dreta, l'edifici vist des del carrer Indústria. També està tapiada la porta que donava accés al bar Tramuntana. Foto G. Comes, març 2020..

•Un edifici al carrer del Carme.

L'edifici consta d'una planta baixa amb dos locals i un primer pis. En un dels locals, el que dona al carrer Indústria, a l'any 1962 es va obrir un bar, el Bar Tramuntana. Abans havia estat una botiga d'ormeigs regentada per Ramon Guimerà, pare del llogater del bar, Joan Guimerà Valls. A l'altre local, el que donava al carrer Carme, Josep Girol "Xaloquell" obrí una merceria. Avui en dia, tota la planta baixa, molt malmesa, serveix de magatzem del Bar Sport que paga a la Cooperativa, segons el balanç del 2018, la quantitat de 2.937,20 euros.

Al primer pis, es trobava un habitatge al que s'accedia pel carrer Carme i que l'any 1962 estava llogat a Joaquim Valls. El seu fill Joan, el va deixar l'any 2019 (pagava 36 euros l'any) i, actualment, està molt malmès.

El pis ja no dona cap benefici a la Cooperativa al no estar llogat.

Façana de l'edifici de la Cooperativa. La primera i segona portes de l'esquerra donaven accés a la botiga. La següent porta era per pujar al cafè ubicat al primer pis i la porta següent, correspon a l'entrada del forn de pa.

2-LA BOTIGA DE LA “COOPERATIVA”.

Segons Suñé (2005)¹¹, que recull unes informacions d'Oleguer Solé, els socis fundadors de la Cooperativa van posar una pesseta cada setmana durant un temps per poder obrir una botiga de queviures. Amb aquesta finalitat varen llogar un antic taller de botes situat a la cantonada del carrer Pérez Galdós amb el carrer del Comerç. A l'entrada d'aquest local venien sacs i senalles de patates, figues seques, pèsols, fesols, cigrons, verdura, arròs, etc. Posteriorment, varen comprar al carrer Indústria un terreny i construïren l'any 1905, el que és encara avui

l'edifici central i històric de la Cooperativa. Els inicis foren difícils. L'Emili Mercadé¹², fill d'un dels fundadors de la Cooperativa, explicava que: “...*tot va començar d'una manera molt precària, sense diners...atrevida diria jo. Un simple taulell, unes quantes senalles amb llegums, una bota amb “ESPINETA”, despulles de tonyina, i els productes més necessaris com oli, vi, sucre, sal i poques coses més*”.

La botiga de la *Cooperativa La Marítima*, que per simplificació es coneixia també amb el nom de *Cooperativa*, tenia com a finalitat primordial proporcionar als socis els queviures, begudes i materials, especialment els ormejos i estris mariners que necessitessin. Ocupava una part de la planta baixa de l'edifici central de l'entitat, ubicada al carrer Indústria nº 1 del Barri Marítim de Torredembarra. A l'altra part de la planta baixa de l'edifici, al costat dret de la botiga, s'hi trobava el forn de pa.

¹¹SUÑÉ, Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004), pàg. 36.

¹²MERCADE, E, “Les botigues de mar”, pàg. 13.

L'accés a la botiga es feia a través de dues grans portes situades a l'esquerra de la façana central de l'immoble.

A l'entrada de la botiga a l'esquerra, es trobava un mostrador molt llarg de fusta amb el sobre de marbre i amb unes lleixes de ferro per dipositar les bosses de la compra. Sobre el taulell destacaven dues balances de l'època, estris imprescindibles perquè en aquelles èpoques tot es venia a la menuda: una tassa de sal, tres onzes de sucre, mitja unça de cafè, mitja terça de... i una màquina de moldre cafè.

Darrere el taulell es trobaven unes estanteries envidriades amb els productes de venda dins d'uns pots de vidre per a la seva conservació: cafè, sucre, arròs, fideus, cafè molt, avellanes, ametlles (que ells mateixos torraven), cigrons... D'aquestes estanteries penjaven les paperines rectangulars i triangulars per dipositar el producte comprat a granel (si convenia eren els mateixos empleats els que fabricaven les paperines).

Tot seguit, separat del primer mostrador per poder entrar i sortir els dependents, es trobava un altre taulell més petit on es venia, fonamentalment, olives dins de botes per vendre-les a granel (una d'olives verdes i l'altra de negres), llegums ja cuits, etc., i, sobretot, es despatxava la pesca salada: tonyina, peixopalo, bacallà sec, bacallà dessalat, arengades, espineta amb bóta, bull també amb bóta... Aquesta secció disposava d'una pica de marbre per dessalar el bacallà.

Al final de la sala a l'esquerra, hi havia l'entrada a un magatzem molt gran on es guardava els materials de més embalum, principalment, els envasos de begudes plens i buits, els sacs d'aliments, la roba que necessitaven els pescadors -caps, camisetes de fanal i globus de vidre per als bots de llum, botes, xubasqueros (de color groc i possiblement impermeabilitzats amb oli de llinosa), espadenyas, esclops, gorres, carbó, oli de llinosa...- i els estris i ormeigs de la mar que la Cooperativa adquiria a cal Trempat de Tarragona, entre d'altres productes. De globus de vidre per als bots de llum es venien força, perquè el sostrac de la varada i treta de l'embarcació els trencava força sovint, encara més les camisetes dels fanals al ser tan fràgils. Hem pogut saber que venien a costar un globus de vidre i una camiseta de fanal: 30 pessetes i 14 rals, respectivament.

Les xarxes també es podien comprar a la Cooperativa, però s'havien d'encarregar ja que la botiga feia només d'intermediari. Els estris petits

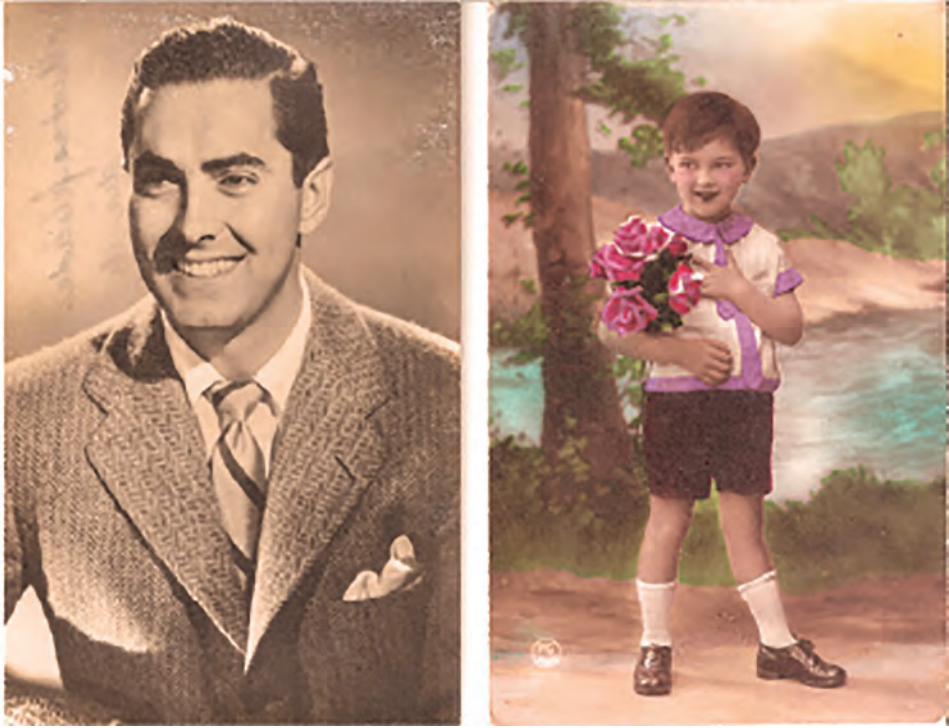
més usuals i de menys volum dels pescadors -agulles de “remendar”, fils, hams, camisetes per als botes de llum, caps de mistos...- es trobaven a les prestatgeries de la botiga.

També al final de la sala hi havia un petit mostrador d'uns 5 metres de llargària que servia per vendre sobretot productes de perfumeria i merceria, encara que en un dels seus extrems sobre un marbre també estava col·locada una màquina per vendre oli a granel. L'encarregada de vendre en aquesta secció era la Isabel Valls Solé “Cues”.

Isabel Valls darrere del seu mostrador. Alguns dels productes que venia es poden apreciar força bé: pots de “Cola-Cao”, pots de “Foscao”, sobres de “Nescafé”, “FerroKit”... Foto cedida per Xavier “Cues”. Any 1964?

Alguna entrevistada recorda que pels anys 60, es venia la colònia “Promesa”, la “Mireia” i el perfum la “Joya” que eren les marques més populars en aquella època. Es comprava tot a granel, per exemple: 3 onzes de... També destacava en aquest apartat la venda de sabons, sobretot “Heno de Pravia”, de maquillatge en pols i de cremes, en especial, la “Bella Aurora”. A la secció de merceria no faltava cap beta ni fil de qualsevol color, (tot ben posat dins de calaixets de la marca “Cometa”), mitges, calces... Tampoc hi mancaven productes de neteja. Tenien molta sortida pels anys 50 les postals de felicitar, sobretot amb d'artistes de cine.

Tyrone Power. Actor de cinema. Postal escrita l'any 1948 - Postal escrita l'any 1932
(Postals cedides per Montserrat Orpinell).

Al fons de la botiga, a la dreta, hi havia una porta que donava a un pati extern a l'esquerra del qual es trobava un petit magatzem on, en un principi, es venia carbó per als fogonets de cuinar i, als anys 60, estava ple de "pans de seu" (greix pels "pals" de varar i treure les embarcacions). El pati també es feia servir per encendre el foc per torrar les ametlles i el cafè i, al final dels anys 60, però durant poc temps, en aquest indret es varen fer pollastres a l'ast amb gran èxit de vendes per la novetat del producte. I des del pati s'accedia a una altra porta que donava al carrer que servia per anar a les escoles i a la fàbrica de gel que estava tot just a l'altra banda de la vorera.

Abans d'arribar a aquesta porta que donava al pati, però ara a la paret de la dreta, estaven les bótes de fusta plenes de vi blanc, negre, moscatell, vinagre... que venien a granel i una petita pica per netejar els envasos que els clients portaven per endur-se el producte adquirit.

Als primers anys de funcionament de la botiga, i durant força temps, a la part final local, funcionava una petita taverna amb unes bótes de vi i

licors amb un taulell per servir. Es varen aprofitar els pilars de la botiga per encabir al voltant d'ells unes taules rodones de marbre i unes banquetes on els pescadors, servits pels mateixos dependents de la botiga de queviures, feien un porronet de vi per esmorzar (als anys 20, de 5 o 10 cèntims, segons mesura) i, si s'esqueia, cantar alguna bonica cançó de taverna o assabentar-se de les notícies que portaven els diaris. De premsa, segons l'Emili Mercadé¹³, a la *Cooperativa* es rebia "La Publicitat" (diari republicà), "Las Noticias" (diari conservador i de centre) i "La Vanguardia" que s'havien d'anar a buscar a l'estació de trens. Es llegien a la taverna de la *Cooperativa*, o millor dit, eren generalment uns quants pescadors (es recorden el Josep M. Elies i l'Adolf Romeu) els qui llegien les notícies a la resta de companys. A l'any 1950, encara trobem, malgrat que la taverna com a tal ja no existia, en un llibre de comptabilitat, les següents despeses per premsa: 120 pessetes com a pagament del segon trimestre a "La Vanguardia" i 75 pessetes, per la "Revista Imperio". I també en aquest mateix any hi ha apuntat al llibre comptable el següent concepte: Revistas y periódicos a Ayuntamiento, 20 pessetes.

Dins de la botiga, adossat a la paret esquerra, a pocs metres de la porta dreta d'entrada a la botiga, es va construir una petita oficina de fusta amb vidrieres i una finestreta per poder atendre la gent. A l'interior es trobaven uns armaris i dues taules de despatx, una l'ocupava la secretària de l'oficina i l'altra l'ocupava el secretari de la *Cooperativa*. Al finalitzar aquesta paret esquerra, abans d'arribar a la porta d'entrada, també es trobava una petita porta que donava a les escales del Cafè i era per on sortien els treballadors després d'haver tancat la botiga per dintre.

El secretari de la *Cooperativa* als anys 50 era l'Ambrós Casasús Girol, nascut l'any 1920, va treballar a la oficina de dins la botiga fins que van tancar, però ell va continuar ocupant el càrrec de secretari de l'entitat fins l'any 1982.

I a principis dels anys 50, la secretària de la *Cooperativa* era Victòria Hidalgo. Posteriorment, la va substituir Georgina Casasús. Concretament va entrar a treballar el març de 1954 i deixà la feina per casar-se l'any 1960.

Al plegar Georgina es va contractar com a secretària del despatx a la Maria Josepa Masana, que desenvolupà aquesta funció fins que l'any 1965 també, com era habitual en aquelles èpoques, ho va deixar per casar-se.

¹³MERCADÉ, E. "París... això és França", La Sínia, núm. 3, 1994, pàg. 18.

La seva substituta va ser la Dolors Figuerola. La Dolors Figuerola, a més de secretària, a l'estiu o els dissabtes, o sigui quan hi havia més feina a la botiga, també ajudava a despatxar. Va ser l'última secretària que va tenir la Cooperativa.

Les secretàries de l'oficina eren les encarregades de canviar als socis que anaven a comprar els seus diners de curs legal per monedes i bitllets de la pròpia Cooperativa. Les quantitats canviades eren anotades en una espècie de llarga llibreta de dos fulls de cartolina de color groc amb caselles. Al final de l'any, el total consignat era el referent per a repartir els beneficis a cada soci. Cada associat percebia un percentatge de bonificació. La Georgina Casasús creu recordar que era un 3%.

Mesos abans de la Guerra Civil, les cooperatives de consum de Torredembarra es varen unir sota el nom d'"Unió de Cooperadors Torredembarra".¹⁴ Hem pogut aconseguir uns exemplars de moneda que els cooperadors utilitzaven per comprar a la botiga. La creació de monedes pròpies, que no substitueixen la moneda de curs oficial, per a ús dels seus socis s'adquirien a canvi de monedes legals. Era un recurs que permetia el desenvolupament dels intercanvis locals sense dependre de la disponibilitat de monedes estatals. Els avantatges de disposar de moneda pròpia, a més de les ja indicades, es podien concretar en:

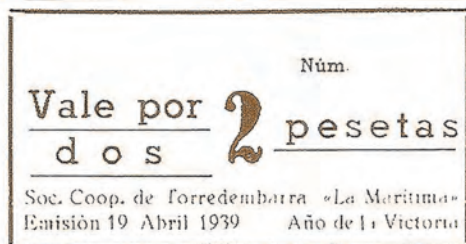
Moneda de 10 cèntims de llautó de 31mm de diàmetre. Cedida per Montserrat Orpinell.

- a) La Cooperativa disposava per endavant d'una quantitat líquida per a operar comercialment.
- b) S'assegurava unes vendes, perquè la moneda social només es podia gastar a la botiga de la Cooperativa.
- c) El control de la moneda gastada servia com a còmput a l'hora de repartir beneficis a cada associat al finalitzar l'any, si n'hi havia.
- d) En casos de carestia es posava en circulació moneda que seria retornada al llarg del temps.

¹⁴SUÑÉ, Miquel Mestre Avinyó i el cooperativisme a Torredembarra (1895-2004)

Moneda de 5 pessetes de níquel de 35 mm de diàmetre. Reversos sense encunyar. Cedida per F. Roig.

Vals de la cooperativa "La Marítima". Llegendas: Vale por 2 (5) pesetas. Soc. Coop. de Torredembarra "La Marítima". Emisión 19 Abril 1939. Año de la Victoria.¹⁵

Els socis tenien a la seva disposició per poder comprar a la botiga, monedes de 5 i 10 cèntims i 1, 2 i 5 pessetes.

Acabada la Guerra Civil, el 19 d'abril de 1939, la Cooperativa va editar vals d'impremta, de 2 i 5 pessetes, per poder comprar a la botiga i seguir, amb dificultats, amb l'activitat comercial. El val de 2 pessetes (77x41mm) tenia la llegenda en blau marí impresa sobre cartolina blau clar sense cap escrit al revers. El de 5 pessetes (77x41 mm), cartolina verd clar i llegenda en marró. El revers sense imprimir. Els dos vals formaven sèrie.

A l'any 1952, la Cooperativa va tornar a editar paper moneda per un valor de 5.000 pessetes en vals d'1, 5 i 25 pessetes.

També les secretàries de l'oficina s'ocupaven, sota el control i supervisió del secretari de l'entitat, de controlar les factures, els albarans, tancar cada setmana els comptes de les despeses que havien fet els patrons de les embarcacions (vi, carbó, menjar, camisetes, xarxes,...), preparar les nòmines dels treballadors de la Cooperativa i, fonamentalment, portar els seus llibres i documents comptables, registrant sistemàticament totes les

¹⁵López.A. (1983). Les monedes de les cooperatives catalanes. 1850-1950. Vol II. Generalitat Catalunya.

Llibres de comptabilitat de la Cooperativa.

transaccions financeres de l'entitat (no només les de la botiga, ja que també des d'aquesta oficina es portava la comptabilitat de la fàbrica de gel) que permetien elaborar els comptes anuals.

Georgina Casasús recorda que quan era ella secretària, el llibres comptables que feia servir eren: el de "Caja", el "Diario", el "Mayor" i el de "Balances", tots ells, llibres oficials, segellats i numerats.

Debe		Haber	
<p>Novembre</p> <p>1 Ingressos inicials 715 -</p> <p>6 Vendele Corra - anaralre 21750 -</p> <p>Impresso llibreta 1924 25</p> <p>7 Botigueta - anaralre 300 -</p> <p>Impresso llibreta 1648 50</p> <p>8 Botigueta - anaralre 1470 -</p> <p>Impresso llibreta 1641 50</p> <p>Ingressos y liques 811470 57</p> <p>811470 57</p>		<p>Novembre</p> <p>4 pda per jornades - V. H. de la pda 1943 415</p> <p>partit - J. Salas 1943 -</p> <p>partit - Pedro Guach 1943 -</p> <p>jornades - M. Roman 1943 -</p> <p>partit - F. Ripon 1943 -</p> <p>J. Vinyals - anaralre 1943 -</p> <p>6 Rafael Salas 1943 -</p> <p>F. Guach 1943 -</p> <p>E. Guach 1943 -</p> <p>7 P. Guach 1943 -</p> <p>per manteniment 1943 -</p> <p>M. Guach - Salas 1943 -</p> <p>Cooperativa de Vendes 1943 -</p> <p>Balís Rull - Molins 1943 -</p> <p>Ingressos y liques 270 -</p>	

Exemple de les anotacions al llibre de "CAJA" de la Cooperativa corresponents a uns quants dies de novembre de 1950. Trobem que el dia 4 de novembre es varen ingressar de la fàbrica de gel 715 pessetes i de la botiga es varen obtenir 1.448,50 pessetes.

Al llibre auxiliar “Caja”, s’anotaven a l’esquerra (Debe), els ingressos que es realitzaven cada dia. A la dreta “Haber”, hi figuraven les despeses, ve a ser el Major del compte de Caixa.

Els ingressos que s’obtenien i s’apuntaven, com és natural, variaven i fluctuaven d’un dia per l’altre i d’una època a un altra. Així, com a mostra, a l’estiu del 50, concretament el 29 de juliol, els ingressos obtinguts van ser pels conceptes següents:

-Despeses dels armadors.....	3.697
-Ingrés tenda.....	1.802
-Ingrés fàbrica de gel.....	3.197
<i>Total ingressos 8.696 pessetes.</i>	

Com a curiositat, transcrivim d’aquest llibre de “CAJA” de l’any 1950 algunes de les despeses apuntades:

- “Ports” per malletes, 39 pessetes (per transportar les malletes, unes parts dels arts d’arrastró).
- Un bidó de grassa, 1.155 pessetes.
- 8 “Manguitos” per a les làmpades de bots, 56 pessetes.
- Una caixa de fulles d’afaitar de 40 unitats, 13,50 pessetes.
- Un donatiu de 100 pessetes, el 31 d’agost de 1950, per sufragar les despeses de la Festa Major de Sant Joan, patró de Baix a Mar.
- Un donatiu de 50 pessetes concedit als Xiquets de Valls.
- Pagament sou a Jesualdo Rovira (era l’encarregat i dependent de la botiga), 310 pessetes.
- Pagament sou a F. Pijuan (era el treballador fàbrica de gel), 175 pessetes.
- Pagament sou a M. Romeu (era el treballador fàbrica de gel), 210 pessetes.
- Pagament sou a V. Hidalgo (era la secretaria de l’oficina), 270 pessetes. Va entrar a treballar el 1949 al pes.
- “Jornales dependència”, 498 pessetes (entenem que es tracta de pagar el sou a la resta de dependents de la botiga).

Les anotacions del llibre “CAJA” es passaven al llibre “DIARIO”, com es pot comprovar observant com coincideixen les quantitats dels mateixos dies de novembre en els dos llibres.

Al costat de l'oficina, ja quasi tocant a la porta dreta d'entrada, al començament del funcionament de la botiga, es va disposar un petit taulell on es venia pa a granel, tallant el necessari fins arribar al pes sol·licitat pel client. Anys més tard, a principis dels 40, el pa ja es podia adquirir al local del costat, o sigui al que es va convertir en el primer forn de pa de Baix a Mar, perquè la Cooperativa el va llogar a la Loreto i el seu home Joan Llopart.

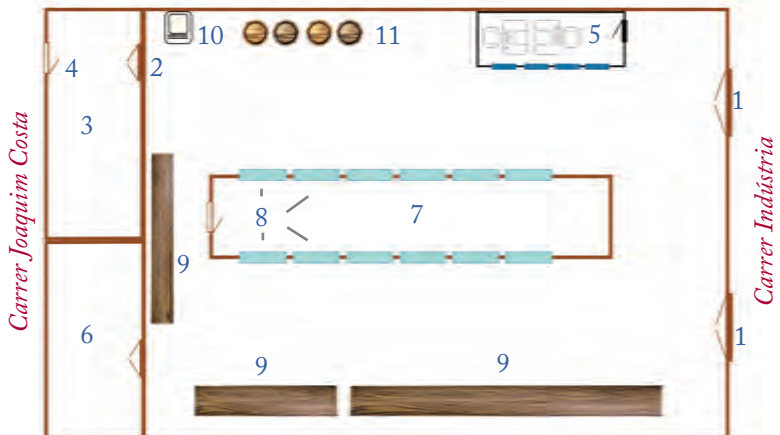
Els balanços de la botiga eren bons: l'any 1955, va obtenir uns beneficis de 130.653,24 pessetes, cosa que va permetre modernitzar-la. Així, aproximadament l'any 1956, l'estructura de la botiga va sofrir uns grans canvis al construir-se a la part central uns aparadors per poder oferir més productes i atendre la demanda cada vegada més gran dels estrangers i estiuejants que començaven a omplir la nostra platja. Aquesta obra d'ampliació va consistir en un habitacle rectangular que va ocupar el centre de la botiga. Incrustats als laterals d'aquest habitacle hi havia tot un seguit d'aparadors amb l'exposició de diferents objectes per a vendre i a l'interior d'aquest habitacle, que no estava obert al públic, al que s'accedia per una porta situada a un dels extrems, s'hi dipositaven caixes i productes d'estoc ja que servia de petit magatzem del que allí s'hi venia. Als aparadors, s'hi podien trobar objectes d'allò més variats, des d'un "torero" o una "bailarina sevillana" (per acontentar als estrangers) fins a espadenyes, roba interior (calces , sostenidors, samarretes...), utensilis de cuina (cassoles, paelles...), etc.

L'horari comercial de la botiga era el mateix que seguien la resta d'establiments del ram: de 8 a 13 hores pel matí i de 17 a 20 per la tarda.

Esquema de la botiga.

COOPERATIVA. 1960.

- 1.-Portes d'entrada.
- 2.-Porta cap a pati interior.
- 3.-Pati interior.
- 4.-Porta cap a fàbrica de gel.
- 5.-Oficina.
- 6.-Magatzem Interior.
- 7.-Magatzem Central.
- 8.-Aparadors.
- 9.-Taulells.
- 10.-Pica/safareig.
- 11.-Botes de vi.

Així, doncs, la botiga de la Cooperativa al llarg del temps va arribar a vendre tot tipus de productes que els parroquians demandaven:

- Productes d'alimentació: patates, cebes, olives, mantega, farina, arròs, ametlles, oli, pernil dolç, pernil salat (les peces de pernil estaven penjades), fesols cuits per ells, rastell de plàtans penjats, arengades, cafè (el molien i el torraven), malta, sucre, sal, patates, avellanes, cigrons, fideus a pes, xocolata, llet condensada. Licors, vi, ametlles (sacs comprats a Gibernau de Vendrell, que també proporcionava altres productes; el "Casualdo" treia les pel·lofes de les ametlles per poder-les torrar). Llaunes de sardines, de tonyina...*
- Pesca salada: espineta i bull en bóta, peixopalo, bacallà, arengades...*
- Begudes i licors: sifons, gasoses, cervesa, vi negre i blanc, vinagre, moscatell, esperits...*
- Productes de merceria: betes, fils, cintes, agulles de fer mitja...*
- Productes de perfumeria: colònia, perfums, cremes, xampú...*
- Productes d'estanc: segells, llibrets de fumar, capces de mistos...*
- Material escolar: llibretes, mapes, llapis...*
- Productes per a la llar: carbó, sabó, "galletes" d'aigua, cossis...*
- Estris i ormejos de pescador: malletes, "manguitos", agulles de "remendar"...*
- Altres productes per a la pesca: gasolina (per a les barques, però consta també que havia arribat a vendre gasolina per a tractors), oli, sèu (grassa posada sobre els "pals" per varar i treure les barques)...*
- Roba i calçat de mariner: esclops, gorres, espardenyas, xubasqueros...*
- Productes de carnisseria i xarcuteria: cansalada, pernil, salsitxes, botifarra negra, embotits...*
- Productes de cotilleria: sostenidors, calces, samarretes, mitjons, agulles de fer mitja...*
- "Souvenirs".*
- Alguns productes de farmàcia: aspirines, esparadrap...*
- Etc.*

Com a anècdota, contar que la gent de Baix a Mar tenia una gran passió per les rifes. Quan arribava Tots Sants, la Cooperativa començava amb les rifes de panellats. Era una bogeria, des de la vigília fins al matí de Tots Sants no es deixaven de rifar paperines de panellats, amb gent esperant al Cafè. Tot just n'acabava una i ja en començava un altra. Tant era així que la botiga, a partir de les 6 de la tarda d'aquest dies, deixava de vendre altres productes i es concentrava en la rifa de panellats. Ho tenien tot estudiat per ser el més eficients possible: es venien totes les cartes en miniatura d'una baralla, quan s'acabaven les corresponents 48 cartes es procedia a treure a l'atzar la carta premiada.

L'Emili Mercadé¹⁶ ens explica alguns dels productes més representatius que es venien a la botiga en els seus inicis: *“És a partir del citat 1920, quan recordo una “CUMPARTIVA” a ple rendiment econòmic, amb un variat assortit de primera necessitat per fer bullir l’olla. No hi mancaven articles per l’ús personal, era temps de l’ESPARDENYA i n’hi havia per tothom: homes i dones. Alguns pescadors recorden i en van fer ús, d’aquells “CHUBASQUEROS” grocs i encartonats, crec que impermeabilitzats amb oli de llinosa. Els típics ESCLOPS de fusta (...) Possiblement, el producte que més sortia era el cafè... la gent era molt cafetera! Ep!... en el bon sentit de la paraula! Mireu si se’n venia que fins hi tot es disposava d’una torradora que els mateixos treballadors la manejaven contínuament, alhora era emprada per torrar avellanes i ametlles. El “PAU BATLLÚS” n’era especialista”*.

Si convenia, en un principi, els encarregats de proveir de material la botiga de la Cooperativa es desplaçaven a diverses localitats per a adquirir-lo a millor preu. Així sabem que als anys 20, s’anava tot sovint a comprar material a Reus, especialment l’oli. També s’anava a Barcelona, sobretot a proveir-se del carburant de les barques de llum. Una altra estratègia que es va arribar a fer servir per abaratir costos va ser ajuntar-se amb altres cooperatives. Coneixem que l’any 1928, per exemple, amb la federació de cooperatives de Tarragona es va adquirir: arròs, sal, bacallà, sucre, llet condensada i fesols.

Pel que fa als dependents de la Cooperativa, dir que abans de la Guerra Civil, sabem que van treballar a la botiga:

El Jesualdo Rovira Miracles (1883-1962), conegut per “Casualdo”, era un home amb fama de gran honradesa, a parer de les persones que el varen conèixer bé, ja que mai va acceptar, malgrat ser l’encarregat de realitzar les comandes, cap comissió. Si l’acceptava, anava en benefici de la botiga ja que deia que ell ja tenia el seu sou. Als anys 20, consta com a responsable de la botiga.

Sabem que junt al Jesualdo també varen treballar a la botiga el Joan Recasens Dalmau (1888-1947) i durant un temps, el Joan Mercadé “Gravat”.

Acabada la Guerra Civil, encara va continuar el Jesualdo com a dependent i encarregat de la botiga i el Joan Recasens que era l’encarregat de despatxar el vi. També va treballar com a dependent la Pepita Llorach que ho va deixar per casar-se.

¹⁶MERCADÉ, E. “Les botigues de mar (III)”. Butlletí Municipal, núm.21. Gener-febrer 1991. Torredembarra..

Al novembre de 1946, van entrar a treballar dues dependents, triades a sorteig d'entre totes les candidates presentades, la Rosalia Biscamps Rovira "Ma del Po" i la Pepita Bairaguet Girol, nascuda l'any 1926, que al casar-se l'any 1951, deixà la feina.

Al 1947, a l'entrar en funcionament la fàbrica de gel, el seu treballador i encarregat, el Manuel Romeu, també ajudava en les tasques de despatxar a la botiga. Més tard, també va ajudar el Fernando, un altre empleat que va ser contractat per treballar junt al Manuel, a la fàbrica de gel.

A l'any 1952, Jesualdo Rovira, a l'haver de jubilar-se, va ensenyar al seu substitut, el jove pescador Jaume Llorach Rovira, nascut l'any 1928, les tasques de dependent que hauria de realitzar. Segons el Jaume, ell era l'encarregat de vendre els estris que els pescadors precisaven: globus per als botes de llum, camisetes, agulles... Ell apuntava els productes que els pescadors compraven, ja que tots venien a fiar, i ho passava a la secretària de l'oficina perquè portés el control. També va arribar a ser l'encarregat de la botiga, sent el responsable de realitzar les comandes necessàries per proveir la botiga de productes. Va està treballant fins poc abans de traspasar la botiga.

El Jaume tenia dues companyes dependents, l'esmentada Rosalia Biscamps i la Isabel Valls Solé (Cues). Més tard, aproximadament l'any 1961, també va entrar a despatxar a la botiga la Maria Dolors Mercadé i va plegar un any després per regentar una botiga d'articles d'estiu.

Posteriorment, aproximadament l'any 1964, la Lola Rovira Berenguer va entrar com a dependenta. Va ser la responsable de despatxar al taulell on venia anteriorment la Isabel "Cues" i aquesta va passar al mostrador principal. La Lola s'hi va estar 3 anys treballant, o sigui fins l'any 1967.

El 1965, Josepa Rovira Boronat, per 2.000 pessetes mensuals, va ser contractada per substituir la Rosalia Biscamps "Ma del Po", que havia plegat per baixa laboral. La Isabel Valls també havia deixat de treballar. La Pepita Rovira va ser l'última dependenta que la Cooperativa va contractar.

O sigui que en aquest any 1965, els empleats de la botiga de la Cooperativa eren:

-Jaume Llorach.

-Lola Rovira Berenguer.

-Pepita Rovira Boronat.

Dependents de la botiga de la Cooperativa al taulell llarg: Jaume Llorach, Isabel Valls i Rosalia Biscamps. Any 64 ? Foto cedida per Xavier "Cues".

El tres eren dependents. També hi treballava la Dolors Figuerola Fortuny, que feia de secretària, contractada aquell mateix any amb un sou de 2.000 pessetes mensuals per suplir el lloc que va deixar vacant per casar-se l'anterior secretària, la Mª Josepa Masana, i ajudar a despatxar quan convingués.

Pel que fa a l'evolució dels últims anys de la botiga direm que per adaptar-se als nous temps, on els estiuejants i estrangers demandaven més productes i fer front a la competència (a l'any 1954, es va obrir la primera botiga a Baix a Mar que va rivalitzar amb la *Cooperativa*), es van portar a terme a l'interior de la tenda una sèrie de reformes, sent la més destacable, com ja hem comentat, la construcció d'uns aparadors centrals l'any 1956, aproximadament.

Als anys 60, la botiga va començar a perdre guanys degut a què l'activitat pesquera de Baix a Mar anava disminuint paulatinament ja que les barques de llum, que tant d'èsplendor van donar al Barri, van anar desapareixent en no obtenir els suficients guanys en la pesca del peix blau. A l'any 64, pràcticament, ja no hi ha cap barca de llum que faci estada a la platja de Baix a Mar. Cal recordar que als anys 50, hi havia tretes a la platja vuit barques de llum amb els dos bots auxiliars que tenia cada llum.

Això suposava que hi anaven embarcats aproximadament uns 180 pescadors, que cada dia sortien a la mar i que necessitaven estris, ormeigs, seu, gel, vi... per mantenir la seva activitat i que adquirien majoritàriament a la Cooperativa. I en especial, van deixar de comptar amb els beneficis que proporcionava la fàbrica de gel. La fàbrica de gel, construïda al carrer Sant Joan, s/n (avui en dia, carrer Joaquim Costa) i inaugurada el 24 de juny de 1947 en plena Festa Major de Baix a Mar, va comportar per a la Cooperativa uns enormes beneficis i avantatges, tant en l'aspecte econòmic com en la conservació i disponibilitat d'aquest producte tan necessari i imprescindible per a mantenir el peix fresc i poder vendre'l a millor preu. Per altra banda, ja no va caler anar a Tarragona a buscar-lo amb tots els inconvenients que això comportava. L'any 1957, la fàbrica de gel va duplicar la seva capacitat de producció. Es gastaven 20 Kg d'amoníac a l'any amb un valor de 2.000 pessetes; 300 Kg de sal amb un valor de 290 pessetes (tots els productes eren subministrats per la botiga de la Cooperativa) i es produïen 914.400 Kg de gel amb un valor de 219.456 pessetes¹⁷. L'empleat i encarregat de la fàbrica era el Manuel Romeu. L'any 1972, per un preu de 35.000 pessetes anuals, va ser llogada per Cándido Riudeubas.

Per altra banda, en aquesta època dels anys 60, la competència entre tendes era ja molt forta al disposar Baix a Mar de tres botigues de queviures més: Assumpció (ubicada a la cantonada de la plaça Antoni Roig i molt concorreguda), Isabel (que a més de queviures també venia ormeigs i material per als pescadors) i a cal "Cuvé", amb venda de queviures. Si a tot això li sumem que les instal·lacions es van quedar una mica obsoletes, s'entén que la botiga de la Cooperativa no gaudís de molt bona salut financera.

També, en un intent d'adaptar-se als nous temps i així poder augmentar les vendes, cada vegada menors, la botiga de la Cooperativa, que tal com consta en una propaganda de Festa Major de l'any 1959, s'anunciava com a "tienda de comestibles" i "útils para la pesca", es reconverteix, aproximadament l'any 1966, en un supermercat amb la total reforma de l'interior de la botiga. Principalment, es fan desaparèixer els taulells, els aparadors centrals, les botes de vi, excepte la petita oficina que es trasllada en un cantó del magatzem i s'adopta la típica estructura dels supermercats actuals: l'espai s'omple d'estanteries per exposar els productes de venda i dues caixes per anar cobrant abans de sortir del supermercat.

¹⁷COMES, G. (1995): De proa a popa. El món dels pescadors de Torredembarra a través de les seves dites. Edicions "El Mèdol". Tarragona.

Pàgines de publicitat del Programa de Festes de l'any 1959.

El supermercat que es va batejar amb el nom de “La Marítima”, no va aturar la davallada de vendes.

Vista parcial de la façana de l'edifici central de la Cooperativa amb un cartell publicitari on es llegeix “Supermercado”(La Marítima). A sobre, un altre cartell publicitari del “bar típico” la “Ola Marina” regentat per Sebastià Rovira. Foto cedida per Ampar Alcina. Any 1967?

La direcció de la *Cooperativa*, en no trobar una bona solució per superar la crisi que estava patint, es va veure obligada a no substituir els treballadors que van anar plegant, buscant feines més ben pagades: Jaume Llorach i Lola Rovira (plegà l'any 1967). Quedava només la Pepita Rovira com a dependenta i la Mª Dolors Figuerola com a secretària treballant amb l' Ambrós a l'oficina.

L'any 1970 és el fi de la botiga de la *Cooperativa*, ja que aquesta es troba sense cap dependenta, en demanar la baixa a començament d'any, la Pepita Rovira, perquè s'havia de casar. L'única empleada que quedava era la Mª Dolors Figuerola que va continuar com a secretària un temps més, malgrat no poder anar a la botiga de la *Cooperativa* que ja s'havia traspasat, i haver-se de desplaçar al "Pes" per poder continuar treballant.

3-EPÍLEG.

Agustin Mercadé Rovira (Tienda)					
CONDICIONES		CONCEPTO	CREDITO LIMITE		HOJA N°
FECHA			DEBE	HABER	SALDO
		Alquiler año 1.978	96.000,-		96.000,-
28/2/78		Su entrega 274 Enero Febrero		16.000,-	80.000,-
27/4/78	" "	275 Marzo Abril		16.000,-	64.000,-
28/6/78	" "	278 Mayo Junio		16.000,-	48.000,-
5/9/78	" "	280 Julio Agosto		16.000,-	32.000,-
28/10/78	" "	281 Septiembre Octubre		16.000,-	16.000,-
29/12/78	" "	282 Noviembre Diciembre		16.000,-	- - -

Anotacions dels ingressos del lloguer de la botiga de la *Cooperativa*. Any 1978.

El 1971, per mitigar la crisi en què la *Cooperativa* estava immersa, la Junta arrenda la botiga de queviures a l'Agustí Mercadé Rovira (que regentava la botiga de ca l'"Assumpció" ubicada a un extrem de la Plaça Antoni Roig i que li resultava molt petita pel volum de vendes que tenia), amb un traspàs de 755.000 pessetes, que, segons pensa l'Agustí, era el dèficit que la *Cooperativa* arrossegava, i un lloguer bimensual de 16.000 pessetes. Donat que l'Agustí volia seguir dedicant-se al mateix negoci es quedà també a preu de cost amb el material i productes que restaven de la *Cooperativa*.

En jubilar-se, l'Agustí Mercadé decideix traspassar el supermercat. El 3 de juny de 1991, es demana a l'ajuntament el canvi de titularitat de l'activitat

del supermercat a nom d'Agustí Mercadé Rovira a favor de Comercial Spar, propietat de supermercats Fraga S.A, que sol·licita, mesos més tard, realitzar una reforma estructural del local i poder seguir amb la mateixa activitat comercial, o sigui continuant sent un supermercat. El projecte de reforma preveu la substitució d'una paret de càrrega per unes jàsseres metàl·liques, per tal d'unificar l'espai de dos locals actualment separats per l'esmentada paret. I també contempla el reforçament d'un sostre existent perquè no reuneix les mesures de seguretat adients, l'ús públic que es dona a la planta primera (el bar musical "Ola Marina") comporta una sobrecàrrega excessiva en el forjat existent a base de cabirons de fusta.

Projecte de reforma de la botiga. A dalt, plànol de la planta tal com estava abans de la reforma, a sota, la planta una vegada ja reformada.

Avui en dia, funciona amb força rendiment el supermercat del Spar que ha hagut d'ampliar la seva activitat, rehabilitant un local del costat (que no és propietat de la Cooperativa) per poder vendre més i més variats productes.

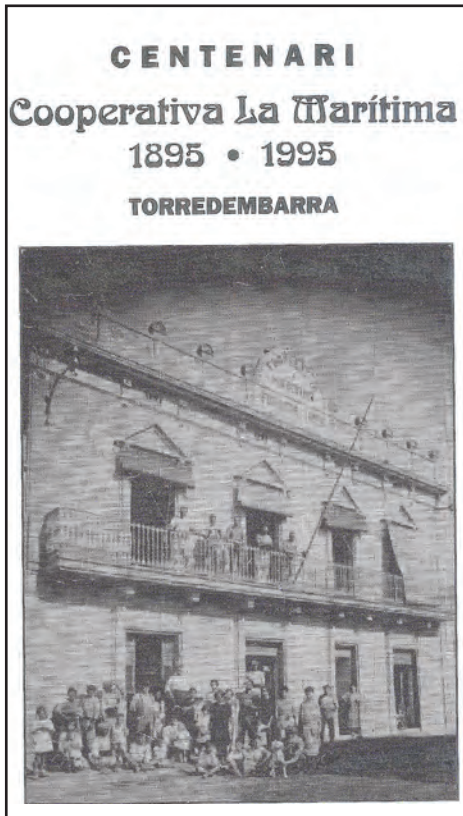

Façana i interior del supermercat Spar en l'actualitat. Foto G. Comes. Març 2020. Foto retallada.
Els pilars que es poden observar són els originals. Foto G. Comes. Març 2020.

El local del supermercat continua estant arrendat a “Fragadis” (Spar) i la Cooperativa, segons un balanç de l’any 2018, percepció un ingrés per aquest concepte de 6.820,36 euros.

ANNEXOS

Annex 1- Díptic de la celebració del centenari de la Cooperativa.

Cooperativa La Marítima

En commemorar el centenari de la fundació, ens plau saludar i agrair als associats i col·laboradors la constància vers la nostra Entitat.

Tots plegats hem fet factible assolir aquest centenari, que en un temps ja llunyà i amb total carència de recursos, uns quants agosarats pescadors, pagesos i boters van fundar la societat per tal d'obtenir beneficis en la compra i venda dels articles més necessaris per a llur consum. A ells, no podem oblidar rotore un pòstum record-homenatge tan merecut.

Després d'una llarga i productiva vida cooperativista i social que durà molts anys, amb el proveïment de queviures, facilitar el subministre d'ormeigs per les barques i altres diverses activitats, vingué la

davallada, obligada per les circumstàncies del moment i que acabà amb l'administració cooperativista.

En fi... una època recordada amb enyor.

Ens ha quedat, certament, un valuós patrimoni producte d'aquella bona època.

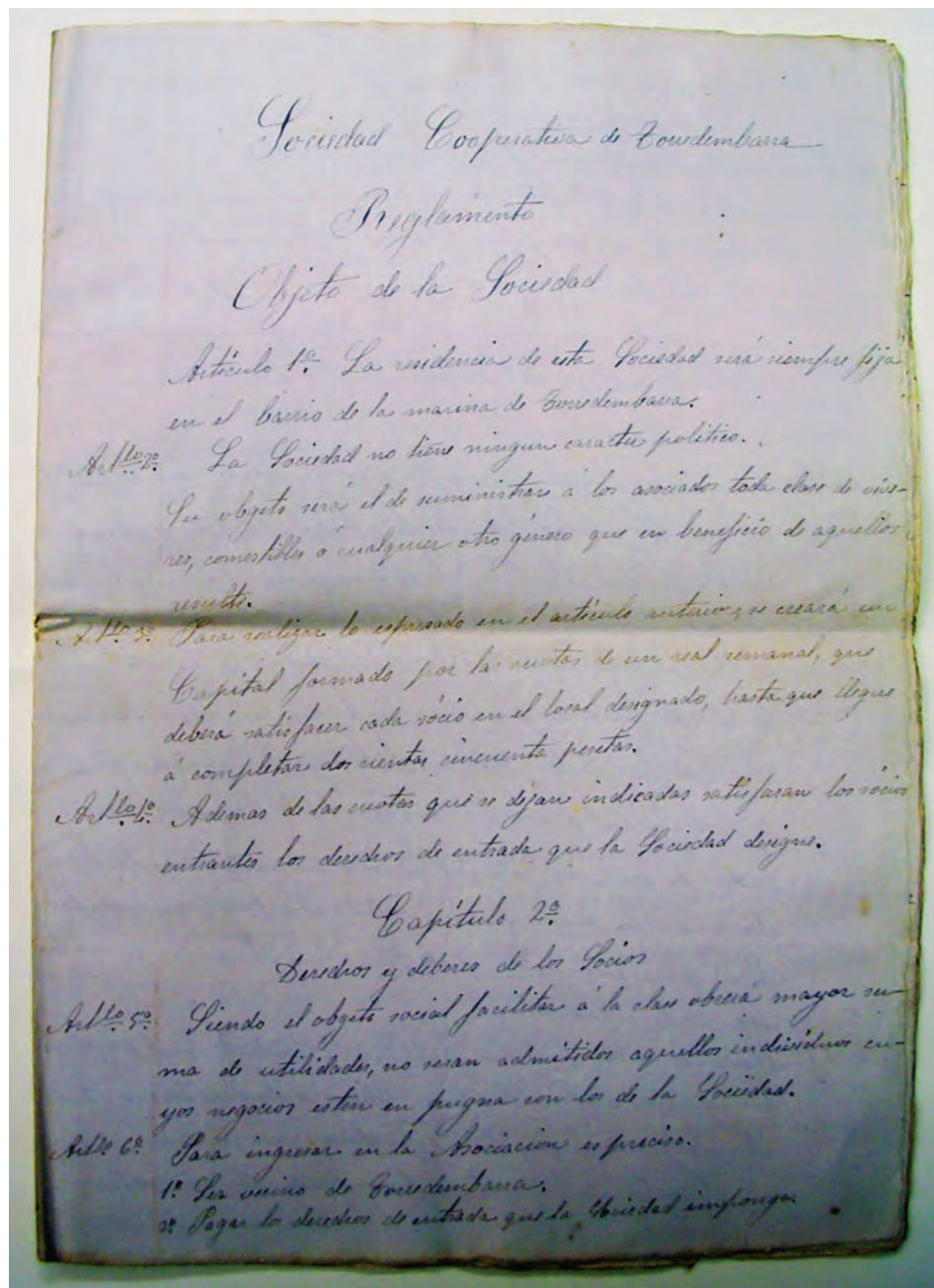
Un patrimoni que cal conservar i millorar; aquesta és la finalitat que ens anima, comptant amb el beneplàcit de tots els associats.

Només així, amb bona entesa, serà possible que la nostra cooperativa segueixi celebrant centenaris.

LA JUNTA

Torredembarra, 26 de maig de 1995

Annex 2. Articles del Reglament de la Cooperativa, any 1895.

Annex 3. Referència cadastral de l'edifici central de la Cooperativa.

CONSULTA DESCRIPTIVA Y GRÁFICA DE DATOS CATASTRALES DE BIEN INMUEBLE

INFORMACIÓN GRÁFICA E: 1/1000

REFERENCIA CATASTRAL DEL INMUEBLE
6861407CF6586B0001PE

DATOS DESCRIPTIVOS DEL INMUEBLE

UBICACIÓN:
CL INDUSTRIA 1 PI-00 PI-01
43830 TORREDEMBARRA (TARRAGONA)

RELACIONAL: Comercial PI-CONSECUENCION: 1895

CONTENEDOR DE INFORMACION: 100.000000 MANTENIMIENTO: 953

PARCELA CATASTRAL

UBICACION:
CL INDUSTRIA 1
TORREDEMBARRA (TARRAGONA)

IDENTIFICACION DE LA PARCELA: 953 IDENTIFICACION DE LA UNIDAD: 001 Parcela construida sin division horizontal

CONSTRUCCION

Código	Edificio	Piso	Puerta	Superficie m ²
00	01			218
00	02			258
00	03			11
00	04			7
00	05			9
01	01			241
01	02			182
06	01			15
06	02			13

Este documento no es una certificación catastral, pero sus datos pueden ser verificados a través del "Acceso a datos catastrales no protegidos" de la SIC.

Junyol, 25 de Setembre de 2019

00.000: Ordenamiento U.T.M. Pseudo 11 2 30000
 ---: Límite de Municipio
 ---: Límite de Parcela
 ---: Límite de Construcción
 ---: Muebles y anexos
 ---: Límite zona verde
 ---: Topografía

Fitxa cadastral de la Cooperativa (68614.07) de l'any 2019.